

Міністерство освіти і науки України

ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Бердянський державний педагогічний університет

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Рівненський державний гуманітарний університет

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ, ДОСВІД, ІННОВАЦІЇ

матеріали доповідей III Всеукраїнської науково-практичної конференції

м. Харків, 23 квітня 2026 р.

(електронне видання)

Харків – 2026

Міністерство освіти і науки України

ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Бердянський державний педагогічний університет

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Рівненський державний гуманітарний університет

**ДОШКІЛЬНА ОСВІТА В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ
ПРОСТОРІ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ, ДОСВІД, ІННОВАЦІЇ**

матеріали доповідей III Всеукраїнської науково-практичної конференції

м. Харків, 23 квітня 2026 р.

(електронне видання)

Головний редактор:

БОЙЧУК Юрій – доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, ректор ХНПУ імені Г.С. Сковороди.

Редакційна колегія:

Бережна С. В. – доктор філософських наук, професор, проректор з наукової, інноваційної і міжнародної діяльності, ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Танько Т. П. – декан факультету дошкільної освіти, доктор педагогічних наук, професор, ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Разуменко І. В. – завідувач відділу аспірантури і докторантури, кандидат філологічних наук, професор, ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Семенов О. С. – завідувач кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти, доктор педагогічних наук, професор, Волинський національний університет імені Лесі Українки

Галаманжук Л. Л. – завідувач кафедри теорії та методик дошкільної освіти, доктор педагогічних наук, професор, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Кривошея Т. М. – завідувачка кафедри дошкільної освіти, кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри дошкільної освіти, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

Тарарак Н. Г. – завідувач кафедри теорії, технологій і методик дошкільної освіти, доктор педагогічних наук, професор, ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Малихіна О. Є. – відповідальний секретар оргкомітету, канд. психологічних наук доцент кафедри психологічної і педагогічної антропології ХНПУ імені Г.С. Сковороди.

Д 71 Дошкільна освіта в сучасному освітньому просторі: актуальні проблеми, досвід, інновації : матеріали доп. III Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 23 квіт. 2026 р.) [електронне видання] / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди ; редкол.: Ю.Д. Бойчук (голов.ред.) та ін. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2026. 253 с.

*Рекомендовано редакційно-видавничою радою
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
(протокол № 5 від 20.05.2026 р.)*

Збірник містить тези III Всеукраїнської науково-практичної конференції, метою якої було обговорення актуальних проблем дошкільної освіти, обмін досвідом і науковими розробками, презентування інноваційних технологій освітньої діяльності ЗДО, які можуть привернути увагу широкого кола фахівців.

Зміст

Секція «Психолого-педагогічна наука про розвиток та виховання дитини-дошкільника»

Алаєва Д. Організація різновікової взаємодії дітей дошкільного віку у грі: педагогічний аспект соціалізації.....	7
Глітко А., Давидова М. Використання української народної ляльки-мотанки як засобу розвитку творчої уяви дітей дошкільного віку	10
Головко Д. Сутність поняття «культура творчого мислення» старших дошкільників.....	14
Довгаль Г. Поняття екологічної культури старших дошкільників та її структура	18
Донченко О. Питання організації естетичного виховання дітей у клубах Харківщини на початку ХХ ст.	21
Дьоміна Ю. Гра як чинник емоційно-ціннісного розвитку дітей старшого дошкільного віку	25
Завгородня Д., Косенко Д. Виклики сучасної дошкільної освіти в умовах воєнного стану в Україні	28
Іванова В. Педагогічне партнерство у питаннях сенсорного розвитку дитини як умова забезпечення якості дошкільної освіти.....	32
Ковтун А., Гнесь А. Забезпечення рухової активності дітей дошкільного віку в умовах обмеженого простору.....	37
Лихацька Т. Сутність і педагогічний потенціал української народної іграшки у морально-естетичному вихованні дітей старшого дошкільного віку....	41
Макобрей Є. Організаційно-педагогічні умови управління якістю освіти в закладі дошкільної освіти.....	44
Михайленко А. Емоційна стійкість дошкільників як психолого-педагогічна проблема.....	49
Палагнюк А. Від егоїзму до тепла в серці: чому повчальні історії вчать дітей бути щасливими.....	53
Панова А. Психолого-педагогічні засади арт-супроводу особистісного розвитку дитини в умовах сучасних викликів	56
Подлесна І. Інновації в освітньому середовищі закладу дошкільної освіти: простір для розвитку дитини.....	60
Проскурня О. Сутність поняття «культура взаємодії з природою» у старших дошкільників.....	63
Рубан А., Давидова М. Формування емоційного інтелекту як пріоритет дошкільної освіти	66
Рукавиця В. Формування мистецько-творчої компетентності дітей дошкільного віку засобом ліплення	70
Семеляк В. Психологічна підтримка та ментальне здоров'я дітей дошкільного віку в кризових умовах	74

Танько Т. Концепція національного дитячого садка у педагогічній спадщині Софії Русової.....	78
Харченко Н. Вплив народних іграшок на формування сенсорно-пізнавальної компетентності дітей ріннього віку.....	84
Чернєцова Н. Педагогічні можливості ігрових технологій у попередженні негативних проявів поведінки дітей дошкільного віку.....	88
<i>Секція «Інноваційні програми, методики, технології освітньої діяльності ЗДО»</i>	
Безрук М. Використання нетрадиційних технік малювання у формуванні художньо-естетичного досвіду дошкільників.....	95
Букір А., Давидова М. Українська народна іграшка: традиції, що виховують майбутнє.....	101
Єлфімова А. Сторітелінг як метод активізації творчої діяльності дошкільників у процесі конструювання з паперу.....	104
Іванова М. Використання STEM-технологій як засобу розвитку пізнавальної активності дітей дошкільного віку.....	108
Листопад О., Листопад Н. Проектна діяльність у системі дошкільної освіти Фінляндії як засіб розвитку творчого мислення дітей.....	111
Мезенцева Т. Інтеграція мовленневої та музично-ритмічної діяльності як засіб навчання англійської мови дітей старшого дошкільного віку.....	117
Остроушко І. Духовно-моральне виховання дітей дошкільного віку засобами авторської казки в сучасних умовах.....	121
Пілюгін Є. Використання арт-педагогічних технологій для стабілізації емоційного стану дошкільників в умовах війни.....	125
Тур О. Інноваційні методи стимулювання креативності та критичного мислення у дітей старшого дошкільного віку.....	129
Шукшина Л. Педагогічна спадщина В.О. Сухомлинського в практиці роботи вчителя-логопеда ЗДО.....	135
<i>Секція «Здоров'язбережувальні освітні технології в дошкільній освіті»</i>	
Іншакова І. Здоров'язбережувальні технології для дітей дошкільного віку в умовах воєнного стану.....	141
Мардарова І., Гуданич Н. Інноваційні здоров'язбережувальні практики в дошкільній освіті Європейського Союзу: досвід та перспективи для України.....	145
Рожковська І. Рухливі ігри як засіб цілісного розвитку і зміцнення здоров'я дітей дошкільного віку.....	151
Стрелец О. Педагогічні інструменти формування здорового способу життя дітей дошкільного віку в умовах ЗДО.....	156
Ткачук В. Розвиток особистісної компетентності дошкільників у сфері психічного і фізичного здоров'я та безпеки.....	160

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ СТИМУЛЮВАННЯ КРЕАТИВНОСТІ ТА КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Оксана ТУР

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри психології та педагогіки, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», м. Полтава

В епоху технологічних змін дошкільна освіта активно переорієнтовується: на зміну сухій дидактиці приходить виховання гнучкого інтелекту. Креативність і критичний підхід стають ключовими компетентностями, які варто закладати саме у старшому дошкільному віці – унікальному періоді появи перших елементів словесно-логічного мислення. Використання інноваційних методик у ЗДО дає змогу відійти від шаблонів «за зразком» на користь продуктивного навчання. Це перетворює вихованця на активного дослідника, який не просто споживає інформацію, а вміє її аналізувати та створювати власні рішення

Актуальність обраної теми зумовлена необхідністю модернізації освітнього процесу згідно з вимогами Базового компонента дошкільної освіти. Традиційні підходи часто не встигають за запитами «цифрового покоління», тому використання таких інновацій, як ТРВЗ-технології (*теорія розв'язання винахідницьких завдань*), елементи дизайн-мислення та кейс-методи, стає дієвим інструментом стимулювання інтелектуального потенціалу.

Метою даної розвідки є обґрунтування методичних підходів, що сприяють розвитку вміння дитини не лише творчо перетворювати дійсність, а й критично оцінювати власні судження та навколишні явища.

Психолого-педагогічний портрет дитини старшого дошкільного віку визначається інтенсивним інтелектуальним розвитком та якісною перебудовою когнітивних процесів. Ключовою особливістю цього періоду є поступовий перехід від наочно-образного до елементів словесно-логічного мислення. Якщо раніше дитині для розв'язання завдання була необхідна безпосередня маніпуляція предметами або їх зорове споглядання, то у 5–6 років вона починає

оперувати абстрактними поняттями та символами. Дитина вчиться встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, будувати логічні висновки та аргументувати свою думку, що стає фундаментом для майбутнього шкільного навчання [1, с.146].

Водночас із логічним мисленням дитина старшого дошкільного віку демонструє інтенсивний розвиток творчої уяви. Здатність до уявлення стає свідомо керованою: дитина переходить від рекомбінації знайомих образів до продукування оригінальних ідей та сюжетів. Відсутність цілеспрямованої стимуляції у цей період може призвести до зниження когнітивної гнучкості. Відтак, упровадження інноваційних методик має на меті перетворення дитячої фантазії на ефективний інструмент розв'язання пізнавальних завдань

Фундаментом для розвитку аналітичних здібностей виступає природна допитливість дошкільника. У цьому віці запитання дитини трансформуються з простого «Що це?» у складне «Чому?» та «Як це працює?». Цей невтомний пізнавальний інтерес є рушійною силою для формування первинного аналізу: намагаючись зрозуміти будову світу, дитина вчиться розкладати ціле на частини (аналізувати), порівнювати об'єкти за суттєвими ознаками та класифікувати їх. Отже, підтримка дослідницької активності дитини безпосередньо конвертується у її здатність критично сприймати та опрацьовувати інформацію.

Ефективним інструментом розвитку креативності у старших дошкільників є *технологія ТРВЗ* (теорія розв'язання винахідницьких завдань, система методів, яка вчить дитину не просто давати правильну відповідь, а знаходити вихід із будь-якої ситуації, використовуючи ресурси навколо), яка вчить дитину не боятися помилок і бачити ресурси там, де інші бачать проблеми. Адаптований для малят *метод «Брейнстормінгу»* дозволяє колективно генерувати ідеї без критичного оцінювання: наприклад, діти шукають способи, як переправитися через річку без човна або як врятувати колобка від лисиці, розробляють способи передавання повідомлення на відстань без телефону, вигадують, як полити високу квітку без лійки, або як

дістати м'яч, що застряг на дереві, використовуючи лише підручні засоби. *Метод фокальних об'єктів* стимулює асоціативне мислення через перенесення властивостей випадкових предметів на обраний об'єкт. Так з'являється «смугастий телефон, що нявчить» або «пухнастий ліхтарик», що руйнує інерцію мислення та відкриває шлях до створення принципово нових образів. Важливо, що метод фокальних об'єктів не обмежується лише грою слів, він спонукає дитину до прагматичного обґрунтування фантастичної ідеї. Дошкільник має пояснити, яку користь принесе «пухнастий ліхтарик» (наприклад, він не розіб'ється при падінні та зігріватиме руки взимку). Отже, відбувається синтез емоційно-чуттєвого досвіду та логічних операцій, що є основою інноваційного мислення

Окрему роль у ТРВЗ відіграє *гра «Добре – погано»*, яка вчить дитину бачити діалектичні суперечності в навколишньому світі. Аналізуючи, чому дощ – це «добре» (повітря стає чистим і легким для дихання, з'являються калюжі, в яких можна пускати паперові кораблики, ростуть квіти, стає по-весняному бадьоро) і чому «погано» (небо стає сірим, сонечко ховається, і стає сумно, можна промочити ноги, не можна гуляти), дошкільник опановує навичку багатогранного аналізу ситуації. Це знімає страх перед складними завданнями та формує гнучкість розуму, необхідну для винахідницької діяльності.

Паралельно з інтелектуальними вправами активізуються арт-технології, де використання нетрадиційних технік (кляксографія, малювання сіллю, ниткографія або колажування з природних матеріалів) виступає засобом подолання образотворчих шаблонів. Коли дитина відмовляється від стандартного пензлика на користь зім'ятого паперу чи пальців, вона звільняється від диктату «правильного малюнка» та зосереджується на самому процесі творчого пошуку. Це дозволяє кожній дитині відчувати себе творцем, незалежно від рівня сформованості технічних навичок.

Сучасним доповненням до методичного арсеналу є елементи дизайн-мислення, адаптовані для дошкільної освіти. На етапі емпатії діти вчаться розуміти потреби інших (наприклад, «що потрібно котуку, щоб йому було

тепло?»), а на стадії прототипування створюють швидкі та прості моделі своїх ідей із пластиліну, картону чи конструктора. Такий підхід перетворює абстрактну фантазію на реальний проєкт, навчаючи дітей, що креативність – це не лише політ думки, а й спосіб покращити навколишній простір через дію та випробування ідей.

Розвиток критичного мислення у старших дошкільників – це передусім навчання вмінню ставити запитання та не приймати інформацію на віру без елементарного аналізу [2, с.5]. Однією з найефективніших є *стратегія «відкритих та закритих запитань»*. «Закриті» запитання вимагають односкладної відповіді (Хто? Що? Коли?), тренуючи пам'ять, тоді як «відкриті» (Чому ви так думаете? Що буде, якщо...?) спонукають до роздумів, встановлення причинно-наслідкових зв'язків та інтерпретації сюжету казки чи події. Це перетворює дитину з пасивного слухача на активного критика та дослідника змісту.

Особливе місце в освітньому процесі посідає *кейс-технологія*, яка пропонує дітям розгляд реальних життєвих ситуацій, що не мають однозначного правильного рішення. Наприклад, вихователь моделює екологічний кейс: «У лісі залишили сміття після пікніка. Як це вплине на лісових мешканців і що ми можемо зробити прямо зараз?». Аналізуючи такі ситуації, дошкільники вчаться зважувати різні варіанти, оцінювати наслідки своїх дій та обирати найбільш оптимальний і гуманний шлях вирішення проблеми, що є основою соціальної компетентності.

Для формування багатогранного погляду на світ неоціненним є метод «Шести капелюхів» Едварда де Боно, адаптований для дошкільної ланки через використання кольорових символів. Одягаючи уявний капелюх певного кольору, дитина вчиться змінювати ракурс сприйняття: *білий* – збирання фактів (що ми знаємо про ситуацію?); *червоний* – вираження емоцій (що я відчуваю?); *чорний* – пошук ризиків (що може піти не так?); *жовтий* – виявлення переваг (що в цьому позитивного?); *зелений* – генерація креативних ідей; *синій* – підбиття підсумків. Така ігрова трансформація дозволяє малюкам уникати

егоцентризму, розвиває емпатію та вчить розуміти, що будь-яка подія чи предмет мають як позитивні, так і негативні сторони.

Ефективність описаних методів прямо залежить від середовища, у якому перебуває дитина. Створення інноваційного освітнього простору в ЗДО починається з переосмислення ролі вихователя. Сучасний педагог перестає бути єдиним транслятором істини, він стає фасилітатором – партнером, який спрямовує дитячий пошук, ставить відкриті запитання та створює умови для самостійних відкриттів. У такому контексті вихователь не дає готових відповідей, а стимулює дитину знайти їх власноруч, що є критично важливим для формування суб'єктності дошкільника [3].

Матеріально-технічне наповнення груп має трансформуватися у «зони відкриттів» та STEM-лабораторії. Це не обов'язково дорогі цифрові прилади, це простори, де дитина має вільний доступ до дослідницьких матеріалів: луп, мікроскопів, природних елементів, конструкторів та інструментів для експериментів. Таке середовище провокує пізнавальний інтерес і дозволяє миттєво перевірити креативну ідею на практиці. Водночас засадничим принципом стає право на помилку. Інноваційне середовище – це психологічно безпечний простір, де помилка сприймається не як поразка, а як цінний досвід і необхідний етап навчального процесу. Без готовності помилятися неможливий справжній творчий пошук та критичний аналіз результатів.

Отже, синергія креативності та критичного мислення є тим фундаментом, який забезпечує не лише успішну підготовку до школи, а й загальну життєву стійкість особистості. Креативність дає дитині змогу бачити можливості, а критичне мислення – оцінювати їхню реалістичність та безпечність. Разом ці навички формують інтелектуальну гнучкість, необхідну для адаптації в інформаційно насиченому суспільстві. Проте успішний розвиток цих якостей можливий лише за умови системного впровадження інновацій. Епізодичні заняття з використанням ТРВЗ чи кейс-методів дають лише короткочасний ефект. Новітні методики мають стати наскрізною ниткою всього освітнього процесу – від ранкової зустрічі до гри на прогулянці. Це вимагає від педагогів

постійної самоосвіти та готовності до експериментів.

Література:

1. Інноваційні процеси в дошкільній освіті: теорія, практика, перспективи: зб. наукових праць: в 2-х ч. / за заг. ред.: О.О.Максимової, М.А.Федорової. Житомир : ФОП Левковець, 2022. Ч.1. 245 с.

2. Коваленко О. В. Інновації в дошкільній освіті: проблеми та перспективи використання. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2021. № 3 (39). С. 3–9.

3. Шинкаренко В.В., Олефір Н.В., Клімова Л.В., Купрієнко В.І. Сучасні тенденції інноваційного розвитку системи дошкільної освіти в умовах сьогодення. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 14. т. 2. С. 98–102.